

Levende verbintenissen in de PKN

Korte studie over de artikelen 5.3 en 5.4
van de Kerkorde PKN

door
ds. Jan de Visser,
Middelharnis, april 2022

Inhoud

Hoofdstuk 1	Inleiding.....	2
Hoofdstuk 2	Het belijdende karakter van de Kerkorde.....	4
Hoofdstuk 3	Het beroep op de belijdenisgeschriften.....	6
Hoofdstuk 4	Het beroep op de heilige Schrift.....	7
	4.1. Het huwelijk tussen man en vrouw.....	7
	4.2. De Bijbel en homoseksualiteit.....	9
	4.2.1. <i>Leviticus 20: 13</i>	9
	4.2.2. <i>1 Korinthe 6: 10</i>	11
	4.2.3. <i>Genesis 19: 5</i>	12
	4.2.4. <i>Romeinen 1: 26, 27</i>	12
Hoofdstuk 5	Overige punten.....	16
	5.1. De vergelijking met pedofilie.....	16
	5.2. Het verlossingswerk van Christus.....	16
Hoofdstuk 6	Samenvatting en conclusie.....	17

Hoofdstuk 1 Inleiding

Nadat binnen de Protestantse Kerk in Nederland in 2004 de nieuwe kerkorde¹ was vastgesteld, kwam er al heel snel een bezwaar tegen artikel 5.4 van deze Kerkorde. Daarin staat:

De kerkenraad kan - na beraad in de gemeente - besluiten dat ook andere levensverbintenissen van twee personen als een verbond van liefde en trouw voor Gods aangezicht kunnen worden gezegend.

Daarmee werden 'andere levensverbintenissen' min of meer gelijkgesteld met het huwelijk tussen man en vrouw. Het bezwaar tegen dit artikel² heeft ervoor gezorgd, dat het homohuwelijk³ korte tijd volop op de agenda van de kerk stond..

Na jaren van stilte hieromtrent kwam opeens de vraag weer levensgroot aan de orde. De aanleiding is na te lezen in een interview in het Nederlands Dagblad⁴.

De belangrijkste punten die steeds weer ter tafel komen, als het gaat om het homohuwelijk binnen de PKN zijn:

- het belijdende karakter van de Kerkorde
- het beroep op de belijdenisgeschriften
- het beroep op de heilige Schrift.

Zo dadelijk ga ik nader in op deze onderwerpen.

Maar er moet mij vooraf iets van het hart. In deze discussie waarvan de grond mede ligt in het eerdergenoemde interview in het Nederlands Dagblad, worden alle betrokken, gelovige en spirituele kerkmensen die een relatie hebben met iemand van hetzelfde geslacht, opnieuw, voor de zoveelste keer, gekwetst en veroordeeld en teruggeworpen in een discussie die feitelijk allang is beslecht.

En jongeman vertelde mij, nog niet zolang geleden, dat hij zijn dominee heeft verteld van zijn voorkeur voor jongens. De plaatselijke dominee reageerde: 'Dan kun je niet in de hemel komen.'

¹ Voor de nieuwste versie zie [deze link](#).

² Het gravamen-De Ronde; zie [deze link](#), en noot 6 hieronder.

³ Noch de wet noch de bepalingen in de kerk kennen het begrip 'homohuwelijk'. Zo bepaalt de wet in art. 1:30 van het Burgerlijk Wetboek

heel eenvoudig: "Een huwelijk kan worden aangegaan door twee personen van verschillend of van gelijk geslacht." Omwille van de leesbaarheid gebruik ik toch deze term.

⁴ Zie [deze link](#)

Nu krijgt opnieuw déze kant van de medaille alle aandacht, in de kerk, in de pers en bij alle betrokkenen.

Daarbij komt, wederom: opnieuw, veel te weinig over het voetlicht, dat de kerk, ook en misschien wel juist de PKN, op enorm veel plekken een veilig thuis biedt voor iedereen die een liefdesrelatie kent. En het zijn juist de kerken die daar veel aandacht aan besteden, onder andere in het vele werk die 'Wijdekerk' daaraan besteedt⁵.

Niettemin roept het eerdergenoemde artikel om een gefundeerd weerwoord.

Hopelijk kan het onderstaande daartoe dienen.

⁵ Zie <https://www.wijdekerk.nl/>

Hoofdstuk 2 Het belijdende karakter van de Kerkorde

Om inhoudelijk bezwaar te kunnen maken tegen een artikel uit de bestaande kerkorde, moet het zich richten tegen het belijdende karakter van de kerkorde. Je mag pas een inhoudelijk bezwaar maken als je je daarbij richt ofwel tegen een artikel uit de kerkorde waarin het belijden van de kerk staat geformuleerd, of tegen een document waaruit het belijden van de kerk op een andere manier tot uitdrukking komt. Dus: ofwel een kerkorde-artikel of een belijdend beleidsstuk.

Derhalve moet iemand die bezwaar heeft tegen het homohuwelijk duidelijk maken, dat dit onderwerp onderdeel is van het belijden van de kerk.

Nu zijn de kerkorde en de belijdenis van de kerk gewoon verschillende onderwerpen. De kerkorde is geen geloofsbelijdenis, en in onze geloofsbelijdenissen staat niets over de orde van de kerk. Daarmee zou de kous af kunnen zijn, maar nee, volgens sommigen is de kerkorde wel degelijk belijdend van karakter.

Niets is echter minder waar.

Om duidelijk te maken dat het huwelijk (of welke andere levensverbintenis dan ook) geen onderdeel is van onze belijdenis, is het dienstig om nauwkeurig te lezen wat er in de kerkorde dan wél over het huwelijk staat. Het woord '*huwelijk*' komt op de volgende plaatsen in de kerkorde voor:

1. Ord. 4, art. 8, lid 9

De kerkenraad neemt geen besluiten tot het wijzigen van de gang van zaken in de gemeente ten aanzien van:

- het toelaten van doopleden tot het avondmaal;
- het zegenen van andere levensverbintenissen dan een *huwelijk* van man en vrouw dan na beraad in de gemeente

2. Ord. 5, art. 3 lid 1, 2, 4 en 8

1. De inzegening van een *huwelijk* van man en vrouw als een verbond van liefde en trouw voor Gods aangezicht geschiedt in een kerkdienst.
2. Het verzoek om inzegening van een *huwelijk* wordt ten minste zes weken van tevoren ingediend bij de kerkenraad.
4. De trouwdienst wordt ten minste twee weken van tevoren aan de gemeente bekend gemaakt met vermelding van de namen van hen van wie het *huwelijk* zal worden ingezegend.
8. Alleen een naar burgerlijk recht tot stand gekomen *huwelijk* kan worden ingezegend.

3. Ord. 9, art. 3 lid 4

4. Bijzondere vormen van catechese zijn onder meer belijdeniscatechese, introductiecatechese, doop- en avondmaalscatechese en *huwelijks*catechese.

Meer plaatsen met het woord "huwelijk" kent de Kerkorde niet.

Uit deze opsomming van *alle* vindplaatsen binnen de kerkorde blijkt:

- a. De kerkorde bevat geen enkele belijdende uitspraak omtrent het huwelijk. Teksten zoals: 'Binnen de kerk geloven en belijden wij dat het huwelijk door God is ingesteld (enz.)' ontbreken ten enenmale.
Ook hetgeen in de voormalige Hervormde Kerkorde stond (art. XXI), komt niet meer in de nieuwe Kerkorde voor: "Het huwelijk, als een inzetting Gods, zal heilig worden gehouden", noch woorden van gelijke strekking.
- b. Het (in)zegenen van een andere levensverbintenis dan die tussen man en vrouw wordt in de kerkorde nergens een 'huwelijk' genoemd.

Nu is in 2018 een 'leesregel' toegevoegd aan de teksten van art. 5.3 en 5.4⁶, inhoudende "dat de kerkorde in deze bepalingen geen waardeoordeel geeft over de seksuele geaardheid van haar leden noch over het huwelijk of andere levensverbintenissen."

Voorts zij opgemerkt, dat de Kerkorde het woord levensverbintenis op slechts twee plaatsen gebruikt:

1. Dat is het geval in het al eerdergenoemde artikel, Ord. 4, art. 8, lid 9 (zie boven)
2. Ook komt het voor in het gewraakte art. 5.4 (zie de Inleiding, p. 1).

Opmerkelijk is dat de Kerkorde het huwelijk tussen man en vrouw niet op dezelfde manier als gelijkwaardig behandelt als de wet. Volgens de wet vallen huwelijken van mensen van hetzelfde en van verschillend geslacht onder die ene definitie; in de Kerkorde wordt het woord 'huwelijk' niet gebruikt voor levensverbintenissen tussen mensen van hetzelfde geslacht. Zo'n echtpaar valt voor de wet onder de definitie van een huwelijk, voor de kerk onder de definitie van 'andere levensverbintenissen'.

Wat daar verder ook van zij, de kerkorde-artikelen zijn ongewijzigd gebleven, en die leesregel verandert daar niets aan.

De conclusie kan niet anders zijn, dan dat de kerkorde van de PKN géén belijdend document is.

⁶ Zie [deze link](#), m.n. p. 11 onder punt II. a.

Hoofdstuk 3 Het beroep op de belijdenisgeschriften

Volgens velen is art. 5.4, dan wel de leesregel die daar in 2018 aan toegevoegd is, een breuk met het belijden van de kerk als geheel. Dat impliceert dat de kerk ooit uitdrukking gegeven zou hebben aan haar belijden ten aanzien van het huwelijk.

Dat is echter niet zo. Het is simpelweg onmogelijk om op grond van de belijdenisgeschriften aan te geven, waarin dat belijden van de kerk dan wel bestaat:

1. De Nederlandse Geloofsbelijdenis⁷ zegt niets over het huwelijk.
2. De Dordtse Leerregels⁸ kennen het woord huwelijk niet.
3. De Heidelberger Catechismus⁹ kent de volgende passage over het huwelijk:
Vraag 108: Wat leert ons het zevende gebod?
Antwoord: Dat alle onkuisheid van God vervloekt is, en dat wij daarom, haar van harte vijand zijnde, kuis en ingetogen leven moeten, hetzij in den heiligen *huwelijken* staat of daarbuiten.
4. De klassieke belijdenisgeschriften¹⁰ (Apostolicum, Nicea en Athanasius) kennen ook geen enkele bepaling over het huwelijk.

De oogst is dus nogal mager: het zelfstandig naamwoord *huwelijk* komt in geen enkel belijdenisgeschrift voor; in de Heidelberger Catechismus heeft het alleen over ‘den huwelijken staat’, een bijvoeglijk naamwoord derhalve.

Mocht men met ‘het klassieke belijden van de kerk’ bedoelen wat de uitleg van deze belijdenisgeschriften in de loop der eeuwen heeft opgeleverd, dan bevindt de discussie zich niet meer op het niveau van de belijdenisgeschriften. Dat maakt de discussie over de plaats van de diverse levensverbintenissen in het geheel van het belijden van de kerk wel interessant, maar het komt nooit tot de kern van de zaak: wat zegt het belijden van de kerkorde (voor zover daar sprake van is) en het belijden van de kerk hierover. Het antwoord is heel duidelijk: niets!

Maar los van de kerkorde en de belijdenisgeschriften is misschien voor iedereen wel de belangrijkste vraag: “Wat zegt de Bijbel over dit onderwerp?” Daarover gaat het volgende hoofdstuk.

⁷ Zie [deze link](#)

⁸ Zie [deze link](#)

⁹ Zie [deze link](#)

¹⁰ Zie [deze link](#)

Hoofdstuk 4 Het beroep op de heilige Schrift

In de discussies over het homohuwelijk beroepen mensen zich ten aanzien van een tweetal thema's op de Bijbel. Die thema's zijn nauw verwant: 1) het huwelijk tussen man en vrouw, en 2) de manier waarop de Bijbel spreekt over homoseksualiteit.

Hieronder komen ze beide ter sprake.

4.1. *Het huwelijk tussen man en vrouw*

Vaak willen mensen zich op de heilige Schrift beroepen in de discussie over het homohuwelijk en zij wijzen dan naar het unieke en monogame huwelijk van man en vrouw. Maar dat beroep faalt eenvoudigweg.

Dat geldt zeker als het om het Oude Testament gaat. Daarin wordt namelijk niets gezegd over het unieke karakter van het huwelijk tussen man en vrouw, en bovendien is daarin nagenoeg uitsluitend sprake van polygamie. Verhalen van een huwelijk tussen één man en één vrouw zijn in het Oude Testament eerder uitzondering dan regel; eerlijk gezegd ken ik ze niet.

Het Oude Testament is eenvoudigweg een bolwerk van polygamie, en nergens in de heilige Schrift is een verbod daarop te ontdekken.

In de Bijbelse tijden lijkt er weliswaar een ontwikkeling zichtbaar te worden van polygamie als dominante samenlevingsvorm naar een meer monogame invulling van het huwelijk, maar heel duidelijk wordt dat eigenlijk niet. Als Paulus over oudsten en diakenen schrijft, dat zij de man moeten zijn van slechts één vrouw^{11, 12}, dan blijkt daaruit dat het toen in ieder geval niet helemaal ongewoon was, dat mannen slechts één vrouw hadden – anders had Paulus die samenlevingsvorm niet kunnen aanbevelen – maar meer ook niet! Kennelijk was die samenlevingsvorm (één man met één vrouw) eerder uitzondering dan regel.

David mocht volgens de toen heersende opvattingen best Bathseba tot zijn zoveelste vrouw nemen – dat was het probleem niet; het probleem was dat hij er Uria voor heeft laten vermoorden. Over Salomo met zijn harem van duizend vrouwen zullen we maar zwijgen. Om het maar niet te hebben over het feit dat de profeet Hosea met een hoer moest trouwen. Of over Abram met Sarah én Hagar; Ismaël is geboren uit de laatste, buitenechtelijke verhouding (gesteld al dat Abram en Sarah getrouwd waren op een manier die wij als een rechtmatig gesloten huwelijk beschouwen – zeer waarschijnlijk niet). Hoe bijzonder is deze in onze ogen 'buitenechtelijke' relatie geweest¹³!

In dit kader wordt vaak verwezen naar de tekst uit Genesis 2: 24, waarin staat dat de man zijn vader en moeder zal verlaten en zijn vrouw aanhangen, en dat die twee tot één vlees zijn. In de discussie die Jezus hierover had met de Farizeeën over echtscheiding, komen deze teksten allebei aan de orde, en hieronder komen ze nader ter sprake.

¹¹ 1 Timotheüs 3: 2 en 8

¹² In deze korte studie worden Bijbelteksten geciteerd uit de Statenvertaling, omdat deze beter aansluit bij de belevingswereld van veel bezwaarden.

Naamvalsuitgangen zijn zoveel mogelijk weggelaten.

¹³ Het lijstje is voor verdere uitbreiding vatbaar: Juda en Thamar; Jakob die met twee zusters is getrouwd en er nog twee bijvrouwen bijneemt.

Mattheüs 19: 1 – 9 en Genesis 2: 24

In veel discussies wordt verwezen naar Mattheüs 19. Hoe belangrijk deze teksten ook zijn in het dispuut dat Jezus met de Farizeeën heeft – er staat weinig tot niets in over de manier waarop wij tegen het huwelijk moeten aankijken.

De vraag was (vers 3) of het een mens is geoorloofd om zijn vrouw te verlaten. Dan citeert Jezus Genesis 1: 27, waar staat:

‘En God schiep de mens naar Zijn beeld en gelijkenis; naar het beeld van God schiep Hij hem: man en vrouw schiep Hij ze.’

In dit tekstgedeelte wordt echter niets gezegd over het huwelijk, of over echtscheiding, en dat snapte Jezus zelf ook wel. Daarom vervolgt Hij zijn betoog met een citaat uit het tweede scheppingsverhaal. Jezus citeert daartoe Genesis 2: 24:

‘Daarom zal de man zijn vader en zijn moeder verlaten en zijn vrouw aankleven; ze zij zullen tot één vlees zijn.’

Dat de seksuele gemeenschap tussen een man en een vrouw ertoe leidt dat zij één vlees worden, is evident; wat dit zegt over het huwelijk als zodanig, is dat bepaald niet. Zelfs uit de woorden van Jezus worden we niet veel wijzer als het over de unieke positie van het huwelijk tussen man en vrouw gaat.

Voordat aan de tekst uit Genesis 2: 24 een principieel etiket als een “scheppingsordinantie” ontleend kan worden, moeten er heel wat stappen, impliciet en expliciet, gezet worden.

Het is misschien goed die stappen een beetje te ontrafelen.

- De eerste en misschien wel de belangrijkste stap is deze: “De verbintenis tussen Adam en Eva is een huwelijk.” Dat staat echter nergens in de Bijbel. Dit gegeven moet echt *aan* de tekst worden *toegevoegd*, want het staat er gewoon niet. En dat is een vorm van Schriftgebruik die ten stelligste afgewezen moet worden. Wat er niet staat, staat er niet^{14,15}.
- Een volgende stap is dan, dat alleen relaties tussen één man en één vrouw als huwelijk bestempeld mogen worden. Maar ook dat is evident onjuist; zie hetgeen hierboven is gezegd over o.a. de polygame huwelijken van de koningen David en Salomo.
- En dan volgt de roemruchte tekst: ‘Wat God samengevoegd heeft, scheid de mens niet.’ En daarmee lijkt het einde discussie:
 1. Als een man en een vrouw één vlees geworden zijn, is dat een samenvoeging van Godswege, oftewel een huwelijk.

¹⁴ Op [één van de sites](#) die hierover gaan, staat zelfs dat God zelf het huwelijk gesloten heeft; als ware Hij én ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente ‘Hof van Eden’, én voorganger in de trouwdienst! Deze omgang met de heilige Schrift is in de ogen van de meeste theologen volstrekt abject.

¹⁵ Ook de veelgehoorde bewering dat hier sprake zou zijn van “een interpretatie die het geweten bindt”, geeft aan dat het er niet staat, maar dat je teksten moet combineren en interpreteren voor je aan de stelling toe bent dat de dingen zijn zoals jij ze graag ziet.

2. Het gaat hier alleen over de relatievorm man-vrouw, dus alle andere vormen van samenleven worden hiermee non-existent verklaard. Of nog radicaler: verboden verklaard – voor toen en altijd.

Toch liggen er een paar problemen, die niet zonder nadere discussie als opgelost kunnen worden beschouwd.

- Paulus schrijft aan de gemeente van Korinthe het volgende over de omgang met een prostituée¹⁶:

‘Of weet gij niet dat die de hoer aanhangt, één lichaam met haar is? Want die twee, zegt Hij, zullen tot één vlees wezen.’

Het ‘één vlees zijn’ of ‘één lichaam wezen’ is dus een kwalificatie die bepaald niet uitsluitend voor het huwelijk gereserveerd is, en al helemaal niet uitsluitend voor de relatie tussen één man en één vrouw.

Hiermee vervalt het beroep op deze tekst uit Genesis 2 als basis voor de gedachte aan een scheppingsordinantie in één klap. Het is nogal schokkend wat Paulus hier zegt: hij verklaart, dat ieder bordeelbezoek ook onder de vigeur van Genesis 2: 24 valt! Iets anders valt uit deze woorden moeilijk af te leiden.

Nu is het evident dat Paulus hoererij verwerpelijk vindt, en dat hij vindt dat je niet tegelijkertijd lid van de gemeente van Christus kunt zijn, én naar de hoeren kunt gaan. Maar dat maakt zijn woorden niet minder brisant.

- Het tweede probleem is, dat Jezus in Mattheüs 19 een soort agrafon¹⁷ gebruikt: een uitspraak die nergens elders in de schrift voorkomt. Ook in de Talmud is daarover niets terug te vinden (SB, 805¹⁸).

De conclusie van het onderzoek naar Bijbelteksten over het huwelijk kan niet anders luiden dan dat er nergens in de heilige Schrift staat dat het huwelijk door God is ingesteld, of dat de relatie tussen Adam en Eva voldeed aan de eisen die wij aan het huwelijk toekennen.

4.2. De Bijbel en homoseksualiteit

In het algemeen geldt, dat degenen die een Bijbelse onderbouwing zoeken voor hun standpunt over homoseksualiteit, de Bijbel zeer selectief lezen, en er alleen uithalen wat hen aanstaat, en wat hun standpunt mogelijk zou kunnen onderbouwen. Hieronder volgt, wederom vrij uitgebreid, een bespreking van de belangrijkste passages.

4.2.1. Leviticus 20: 13

De tekst uit Leviticus 20, die in dit verband vaak aangehaald wordt, is alleen geldig als deze volkomen uit zijn context wordt gelicht. In vers 13 staat:

¹⁶ 1 Korinthe 6: 16

¹⁷ Een agrafon (mv. agrapha) is een uitspraak van Jezus die niet terug te vinden is in de canonieke evangeliën. In dit geval is het een uitspraak van

Jezus die geheel en al op zichzelf staat: geen steun in enig ander Bijbelboek.

¹⁸ Strack, Hermann L. und P. Billerbeck, DAS EVANGELIUM NACH MATTHÄUS ERLÄUTERT AUS TALMUD UND MIDRASJ, München, 1922.

‘Wanneer een man bij een manspersoon zal gelegen hebben, met vrouwelijke bijligging, zij hebben beide een gruwel gedaan. Zij zullen zekerlijk gedood worden; hun bloed is op hen.’

Dat lijkt helder, maar dat is het niet. In de eerste plaats moet duidelijk worden wat ‘vrouwelijke bijligging’ betekent (ik heb geen idee). En ten tweede zal, op straffe van tekstlichterij, de hele context in ogenschouw genomen moeten worden. De catalogus van veroordelingen van foute relaties, zoals in dit Bijbelgedeelte beschreven¹⁹, ziet er als volgt uit:

Doodstraf voor:

- degene die met een getrouwde vrouw overspel pleegt
- de getrouwde vrouw die overspel pleegt
- wie met de vrouw van zijn vader (in veel gevallen dus zijn moeder) het bed deelt
- de vrouw die met de zoon van haar man het bed deelt
- de man die met zijn schoondochter het bed deelt
- de schoondochter die met haar schoonvader het bed deelt
- de man die het bed deelt met een andere man “als met een vrouw”
- de andere man ook, dus
- degene die een geslachtsdaad bedrijft met een dier
- het dier waarmee iemand een geslachtsdaad bedreven heeft
- een vrouw die een dier uitlokt om met haar te paren
- het dier dat uitgelokt is om met een vrouw te paren

Verbranding (!) voor:

- degenen die een triorelatie vormen van een man, zijn vrouw en zijn schoonmoeder

Uitstoting voor:

- de man die met zijn (half-)zuster naar bed gaat
- de vrouw die met haar (half-)broer naar bed gaat
- de man en vrouw die tijdens haar menstruatie geslachtsgemeenschap gehad hebben

Kinderloosheid voor:

- degene die gemeenschap gehad heeft met zijn tante (zuster van vader of moeder)
- de tante die met haar neef naar bed is geweest
- de man die trouwt met de vrouw die aan zijn broer heeft toebehoord (na scheiding?)
- de vrouw die aan een man heeft toebehoord, maar met een andere man trouwt

Een verantwoorde manier van exegetiseren brengt met zich mee, dat aan alle onderdelen van de tekst recht gedaan moet worden²⁰. Wie alleen de homoseksuele relatie hier uithaalt, miskent het Woord van God, en daarmee God zelf. Het zou betekenen, dat iedereen die op enigerlei wijze te maken krijgt met overspel, op grond van deze tekst de doodstraf over het overspelige

¹⁹ Leviticus 20: 10 – 21

²⁰ Twee opvallende categorieën van seksuele relaties ontbreken in deze opsomming. In de eerste plaats is dat de relatie tussen een getrouwde man en een ongetrouwde vrouw (of een getrouwde vrouw met een ongetrouwde

man) en ongetrouwde mensen onderling in de tweede plaats. Seks voor het huwelijk valt dus buiten de in het Oude Testament verboden relaties, evenals de omgang van een getrouwde man met een vrijgezelle vrouw!

stel zou dienen uit te spreken. Vermoedelijk gebeurt dat, ook in de kring van degenen die afwijzend staan tegenover het huwelijk tussen twee mensen van gelijk geslacht, uiterst zelden, eigenlijk nooit!

Het tweede punt over deze zonde-catalogus is dit: straffen zijn zowel in de Bijbelse tijden als onder onze westerse normen altijd 'ten hoogste'-straffen. In ons wetboek staat bijvoorbeeld bij alle overtredingen en misdrijven, dat deze bestraft kunnen worden met een straf of een boete van 'ten hoogste' zoveel jaar gevangenis of 'ten hoogste' zoveel euro.

Vervolgens staat deze tekst in Leviticus volkomen op zichzelf. Nergens (behalve in het boek Leviticus zelf²¹) staat er een parallel, en ook nergens komt een verhaal voor, dat deze straffen ook ooit daadwerkelijk uitgevoerd zijn. Ze staan mijlenver van de dagelijkse praktijk af.

Het heeft er alle schijn van dat het hier om voorschriften gaat omtrent buitenlandse en heidense praktijken die Mozes ver buiten de deur wilde houden. Het is eerder een catalogus van buitenlandse relatievormen, die in de nieuwe staat Israël ongewenst zijn. Ook lijkt het te gaan, zoals sommige uitleggers zeggen, om het voorkómen van alles wat maar enigszins op tempelprostitutie lijkt. Rituele reinheid is derhalve geboden bij degenen die in de tempel dienst doen, en dat is in tegenstelling tot de praktijken bij de afgodendiensten in het buitenland.

Mochten deze regels echter zien op de praktijk van de 'gewone' man en vrouw in Kanaän, dan is het volstrekt duidelijk, dat ook onder de nieuwe bewoners van het land Kanaän overspel en alles wat daaraan verbonden is, niet uitgeroeid is. De relatievormen uit Leviticus 20 kwamen in het joodse volk ook gewoon voor; misschien niet allemaal, maar wel veel. En van enige doodstraf op een overtreding zoals hier opgesomd, is niets bekend.

4.2.2. 1 Korinthe 6: 10

In zijn eerste brief aan de gemeente van Korinthe schrijft Paulus:

'Dwaalt niet; noch hoereerders, noch afgodendienaars, noch overspeligen, noch ontuchtigen, noch die bij mannen liggen, noch dieven, noch gierigaards, noch dronkaards, geen lasteraars, geen rovers zullen het Koninkrijk Gods beërven.'

Ook hier graait de anti-homo-mens naar willekeur in een catalogus aan wetsovertreders. Een beetje zelfreflectie zal er in veel gevallen toe leiden, dat iedereen wel erkent één of meer afgoden te hebben (de auto, de vakantie, de beroemde prediker, het eigen theologische gelijk, en ga zo maar door). Wie in Jezus' definitie van overspel²² zonder zonde is, zou ik graag ontmoeten. Wie daarin niet zonder zonde is, zal het Koninkrijk Gods in het geheel niet beërven, in de woorden van Jezus. Eigenlijk niemand dus! Wauw!

En ga zo maar door: alle mensen die in een strafzaak veroordeeld zijn voor diefstal, zijn kennelijk bij voorbaat al uitgesloten van het Koninkrijk Gods! Dat is nogal wat.

²¹ Leviticus 18: 22

²² Mattheüs 5: 28: "Wie een vrouw aanziet om haar te begeren heeft al overspel in zijn hart gedaan."

De catalogus zou pas echt aan waarde winnen, als de frase ‘die bij mannen liggen’ er juist *niet* in had gestaan. Dan zou iedereen zich achter de oren horen te krabben, en meer dan dat! Maar nu worden alleen deze woorden eruit gelicht, en kan de homo uit alle kerkelijke activiteiten en instellingen geweerd worden. De rest zou dan buiten schot blijven!

Ook hier: ‘Wie zonder zonde is, (...)’

4.2.3. Genesis 19: 5

Het beroemde verhaal van Lot in Sodom gaat er onder andere over, dat de inwoners van de stad de gasten van Lot (de twee engelen) wilden ‘bekennen’. Daar lijkt geen woord Spaans bij te zitten; dat gaat over seksuele omgang²³. Maar meer dan dat gaat het verhaal over het volkomen gebrek aan gastvrijheid! Zo ga je niet met onbekende mensen, laat staan engelen, om. Uiteindelijk wilden de inwoners van Sodom Lot kwaad berokkenen, omdat hij zich boven hen verheven leek te voelen.

Van belang is, dat Lot bereid was zijn dochters aan hen af te staan! Dat wil zeggen dat er niet uitsluitend sprake was van homoseksualiteit in de stad, maar dat een (perverse) seksuele omgang met vrouwen ook niet ongebruikelijk was.

Volgens Ezechiël was dé kwaal van Sodom: “hoogmoed, zathed van brood en stille gerustheid” (Ezechiël 16: 49), wat dat ook precies moge betekenen. Homoseksualiteit hoort daar, in ieder geval wat Ezechiël betreft, kennelijk niet bij. En op welke plaats Sodom ook genoemd wordt – het thema van homoseksualiteit speelt daar elders in de Bijbel nergens een rol bij. Geen enkele bijbelschrijver deelt de opvatting dat Sodom om redenen van homoseksualiteit is veroordeeld, althans het staat nergens expliciet vermeld²⁴.

Kortom: de gedachte dat Sodom uitsluitend veroordeeld is vanwege een aldaar toegestane homoseksuele praktijk, is gebaseerd op een interpretatie die buiten de strikt bijbelse notities om gaat; het staat nergens. Inlegkunde dus²⁵.

4.2.4. Romeinen 1: 26, 27

Ook als de teksten uit Romeinen 1 aangehaald worden in de discussie over homoseksualiteit, is de context van essentieel belang. Paulus begint het fragment waarin deze relatievorm benoemd lijkt te worden, als volgt²⁶:

²³ Toch is het wel heel goed om even te bezien wat een bekend en beroemd woordenboek, nl. “Brown-Driver-Briggs Abridged Hebrew Lexicon” aangeeft voor de vertaling van het hier gebruikte Hebreeuwse woord **יָדָע**: **1** *a know, learn to know b perceive c perceive and see; find out and discern d discriminate, distinguish e know by experience f recognize, admit, acknowledge, confess g consider h not know = not expect 2 know a person, be acquainted with 3 know a person carnally, of sexual intercourse 4 a know how, to do a thing, be able to do it b be skilful in 5 abs. have knowledge, be wise.*

Seksuele omgang is slechts één van de vele betekenissen van dit woord.

²⁴ Zie bv. de woorden van Jezus in Matteüs 10: 15 en 11: 23,24 en de parallelteksten in Lucas 10: 12 en 17: 29.

²⁵ Over dit verhaal bestaat bij veel exegeten en archeologen twijfel over de historiciteit ervan. Niettemin staat het in de Schrift, en dient het met dezelfde zorgvuldigheid bejegend te worden als alle andere teksten.

²⁶ Romeinen 1: 17

‘De rechtvaardige zal uit het geloof leven.’

En langs een retorisch moeilijk te volgen betoog komt hij uit bij een heel aparte categorie mensen, namelijk mensen die²⁷,

‘God kennende, Hem als God niet hebben verheerlijkt of gedankt.’

Op welke groep mensen Paulus hier het oog heeft, blijft nogal onduidelijk: mensen die God kennen – dat is nogal wat, – maar Hem niet als God hebben erkend en verheerlijkt! NB: Paulus schrijft aan de eerste christenen in Rome. Mogelijk gaat het hier om mensen die zich in eerste instantie tot de christengemeente van Rome hebben gewend, maar zich er daarna van afgekeerd hebben.

Deze groep heeft nog iets heel anders op de kerfstok: zij hebben²⁸

‘de heerlijkheid des onverderfelijken Gods veranderd in de gelijkenis eens beelds van een verderfelijke mens en van gevogelte en van viervoetige en kruipende gedierten’.

Nu is Paulus sowieso een niet zo gemakkelijk te begrijpen auteur, maar wat hij hier zegt, is nagenoeg onbevattelijk. Mensen die God kennen, maar niet vereren, zouden zelfs in staat zijn om het beeld van God te veranderen in het beeld van een mens, een vogel of een zoogdier. Mensen zouden volgens Paulus dus in staat zijn het beeld van de mens te veranderen! Paulus heeft een nogal hoge pet op van de mens: die kan én God kennen en tegelijkertijd niet vereren, én het beeld dat God van mens heeft veranderen. Het is nogal wat!

Welke mensen Paulus hier precies op het oog heeft, is niet aanstonds duidelijk, maar God zelf heeft hen in ieder geval²⁹

‘overgegeven in de begeerlijkheden hunner harten tot onreinigheid om hun lichaam onder elkander te onteren; als die de waarheid Gods veranderd hebben in de leugen, en het schepsel geëerd en gediend hebben boven de Schepper, Die te prijzen is in der eeuwigheid. Amen.’

Dus (als we Paulus goed begrijpen) heeft God van een zekere categorie mensen bepaald, dat zij op een andere manier met hun lichamelijke kunnen en mogen omgaan dan anderen. Het is Gods wil, c.q. zijn besluit, dat zij doen zoals zij zijn. Hij heeft ze daartoe ‘overgegeven’. Dat is nogal opmerkelijk. Misschien bedoelde Paulus iets heel anders, iets wat meer in de lijn ligt van de homohaters of wat tegenstanders van de inzegening van een homohuwelijk voor ogen hebben, maar dan zegt hij het nogal krom (en dat is niet in lijn met de gangbare opvattingen over Paulus). Mogelijk bedoelt Paulus een veroordeling van homo’s, maar dat staat er simpelweg niet. Hij zegt, vrij letterlijk, dat mensen die God wel kennen, maar niet vereren, hun door God toegelaten gang mogen gaan in hun keuze voor relatievormen en –voorkeuren. En Paulus typeert hen als mannen die met mannen schandelijkheid bedrijvende, en³⁰

²⁷ Romeinen 1: 21

²⁸ Romeinen 1: 23

²⁹ Romeinen 1: 24, 25

³⁰ Romeinen 1: 27

‘de vergelding van hun dwaling, die daartoe behoorde, in zichzelf ontvangende’

Paulus maakt echter in het geheel niet duidelijk wat die vergelding dan is, die bij deze houding hoort.

En daarmee is nog steeds het laatste woord bepaald niet gezegd. Want in eerste instantie leek het te gaan om seksueel afwijkende relaties tussen vrouwen onderling³¹:

‘hun vrouwen hebben het natuurlijk gebruik veranderd in het gebruik tegen nature’

en natuurlijk ook tussen mannen³²:

‘En insgelijks ook de mannen, nalatende het natuurlijk gebruik der vrouw, zijn verhit geworden in hun lust tegen elkander, mannen met mannen schandelijkheid bedrijvende’,

maar men vergisse zich niet! ‘Dwaalt niet’, om in de termen van Paulus te blijven. Want naast de “afwijkingen” van de voor Paulus gebruikelijke seksuele omgangsvormen tussen man en vrouw geldt het oordeel voor degenen die ‘God kennende, Hem als God niet hebben verheerlijkt of gedankt’ voor nog meer dan twintig andere categorieën c.q. delicten³³:

1. mensen die vervuld zijn met alle ongerechtigheid,	15. hovaardigen,
2. hoererij,	16. laatdunkenden,
3. boosheid,	17. vindere van kwade dingen,
4. gierigheid,	18. de ouderen ongehoorzaam,
5. kwaadheid,	19. onverstandigen,
6. vol van nijdigheid,	20. verbondbrekers,
7. moord,	21. zonder natuurlijke liefde,
8. twist,	22. onverzoenlijken,
9. bedrog,	23. onbarmhartigen;
10. kwaadaardigheid;	24. die, daar zij het recht Gods weten,
11. oorblazers,	(namelijk, dat zij, die zulke dingen
12. kwaadsprekers,	doen, de dood waardig zijn) niet
13. hatere van God,	alleen ze doen, maar ook mede een
14. smaders,	welgevallen hebben in hen, die ze
	doen.

Vierentwintig categorieën van zonden in Paulus’ ogen! Niet geheel duidelijk is, of degenen die door Paulus als homo worden benoemd, allemaal aan de opsomming van bovengenoemde zonden schuldig zijn, of dat al degenen die wel God gekend hebben maar Hem niet als zodanig vereren, onder deze categorisering vallen, of dat iedereen die zich aan deze zonden hebben schuldig gemaakt onder het oordeel Gods vallen, los van de seksuele voorkeur of geaardheid. Met name dat laatste stemt tot diep nadenken. Wederom geldt: ‘Wie zonder zonde is (...)’.

³¹ Romeinen 1: 26

³² Romeinen 1: 27

³³ Romeinen 1: 29 – 32

Wat nog het meest storend is aan het gebruik van dit citaat van Paulus, is dat de premisse, zeker in de kerk van vandaag, niet opgaat. Paulus fulmineert namelijk tegen mensen die 'God kennende, Hem als God niet hebben verheerlijkt'. Daar gaat de vergelijking volkomen mank. Alle mannen die met een man trouwen, en een zegen over die relatie willen, en alle vrouwen die met een vrouw trouwen en een zegen over die relatie willen, wijken precies op dit punt af van de categorie die Paulus in het eerste hoofdstuk van de Romeinenbrief beschrijft: het gaat om mensen die stuk voor stuk God erkennen, verheerlijken en danken.

Welke Bijbeltekst er ook tégen homo's in de kerk en tegen homohuwelijken in de kerk gebruikt mogen worden - niet deze. Alle mannelijke en vrouwelijke homo's die hun huwelijk in de kerk ingezegend willen zien, vallen niet onder de veroordelende woorden van de apostel Paulus.

Hoofdstuk 5 Overige punten

Naast tal van andere onderwerpen die de moeite van het bespreken meer dan waard zijn, zijn er twee die eruit springen.

5.1. De vergelijking met pedofilie

De formulering van Ord. 5.4 ('andere levensverbintenissen') is volgens sommigen zo breed dat ze ook de suggestie in zich zou kunnen dragen dat ook pedofiele relaties ingezegend zouden kunnen worden. Deze gedachte getuigt echter van volslagen ondeskundigheid en perversiteit. Pedofilie is simpelweg een strafbaar feit, klaar uit. Daar staat volgens art. 247 van het Wetboek van Strafrecht een gevangenisstraf van ten hoogste zes (!) jaar op. Het feit dat sommige mensen dit argument gebruiken, is feitelijk een *testimonium paupertatis*. Zo iemand snapt kennelijk niet hoe de wereld van seksuele relaties in elkaar zit. Mocht zo'n wereldbeeld beperkt blijven tot een opvatting waarin seksuele relaties alleen bedoeld zijn voor de man-vrouw-verhouding zoals men die in de eigen omgeving meemaakt – prima. Maar dit soort gedachten kan en mag nooit de norm worden van de kerk in haar geheel. De kerk is iets breder dan homo-bezwaarden vaak denken.

Daar komt bij dat deze kritiek eigenlijk een koekje van eigen deeg is. De bezwaarden wilden indertijd geen gelijkschakeling van de beide vormen van huwelijk (namelijk die tussen mensen van hetzelfde en van verschillend geslacht; zie art. 1: 30 BW). Toen is gekozen voor deze formulering, omdat die meer recht zou doen aan het verschil tussen beide huwelijksvormen. Nu blijkt dat het toch niet zo'n gelukkige formulering is. Misschien moet in een volgende ronde van kerkordewijzigingen dit probleem opgelost worden door de formulering van het Burgerlijk Wetboek te volgen.

5.2. Het verlossingswerk van Christus

Volgens sommigen is het aanvaarden van het homohuwelijk min of meer gelijk aan het verloochenen van het verlossingswerk van Jezus Christus³⁴.

Dat is echter een absurde *onderschatting* van het lijden van Jezus in de eerste plaats³⁵, en een *overschatting* van de eigen waarheid omtrent de inclusiviteit van de omvang van zijn vergevingsbereidheid in de tweede plaats.

Ik zou bijna willen zeggen: Christus heeft ook geleden voor hen die de Bijbel misbruiken voor hun eigen ingebeelde godsdienst.

³⁴ Bijv. O. O'Donovan, 'Schöpfung und Ehe. Kann sich Lehre entwickeln?', in: Chr. Raedel (red.), DAS LEBEN DER GESCHLECHTER. ZWISCHEN

GOTTESGABE UND MENSLICHER GESTALTUNG, Berlin 2017, 157.
³⁵ Alsof het lijden en de dood van Jezus uitsluitend voor niet-homo's zou gelden!

Hoofdstuk 6 Samenvatting en conclusie

Uit het bovenstaande blijkt, dat er noch uit de kerkorde, noch uit de belijdenisgeschriften, noch uit de heilige Schrift zelf af te leiden is, dat het huwelijk, zoals wij dat in de 21^e eeuw kennen, door God is ingesteld, noch dat homoseksualiteit als zodanig veroordeeld moet worden.

Ook bevatten de Bijbelpassages waarin homoseksualiteit genoemd lijkt te worden, voor iedere lezer een spiegel die tot bescheidenheid, zelfinzicht, vergeving en menslievendheid zou moeten leiden.

Hoe meer mensen God erkennen als de bron van de liefde, hoe beter het voor de gemeente van Christus is. Er is geen enkele Bijbeltekst of enig ander geschrift in de christelijke traditie te vinden, die het tegendeel van een betrouwbare ondergrond kan voorzien.

Wie de vraag krijgt hoe te denken over het (in-)zegenen van relaties van mensen van hetzelfde geslacht, staat eigenlijk maar één antwoord ter beschikking³⁶:

“Waar liefde woont, gebiedt de HEER’ zijn zegen,
Daar woont Hij zelf, daar wordt zijn heil verkregen,
En ’t leven tot in eeuwigheid!”

³⁶ Psalm 134: 3, berijming 1773.